

Για το βιβλίο του Μίμη Ανδρουλάκη

► Του ΘΑΝΑΣΗ ΓΙΑΚΕΤΣΗ

Ο αναγνώστης των διάφορων επικριτικών σχολίων που δημοσιεύθηκαν στην «Εφημερίδα των Συντακτών» για το βιβλίο του Μίμη Ανδρουλάκη «Πριν σβήσουν τα φώτα» (Πατάκης 2022) μένει πιθανότατα με την εντύπωση ότι το βιβλίο αυτό περιέχει ανακριβείς και ψεύδη και ότι ο συγγραφέας του διαστρεβλώνει τα ιστορικά γεγονότα, προκειμένου να διεκδικήσει για τον εαυτό του κάποιον «πρωταγωνιστικό» ρόλο στην αντιδικτατορική πάλη.

Θεωρώ αντίθετα ότι μια αμερόληπτη και απροκατάληπτη ανάγνωση του βιβλίου του Μίμη Ανδρουλάκη δεν επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς των επικριτών του. Η μαρτυρία που καταθέτει για όσα έζησε, από τα παιδικά του χρόνια στον γενέθλιο τόπο του ως την πτώση της δικτατορίας, αντιπροσωπεύει βέβαια τη δική του προσωπική -και επομένως υποκειμενική- συμβολή στον φωτισμό των γεγονότων. Όπως είναι φυσικό, σε μια πρωτοπόρη εξιστόρηση του βίωμα του αφηγητή «πρωταγωνιστεί» εκ των πραγμάτων.

Ο Ανδρουλάκης σπεύδει μάλιστα από την αρχή να σημειώσει: «Εγώ είμαι οι άλλοι», εννοώντας ότι ακόμα και σε μια αυτοβιογραφία ο εαυτός μας, το Εγώ μας, δεν είναι το κέντρο του Σύμπαντος, αλλά ένας αστερισμός πολλών άλλων προσώπων με τα οποία συνδεθήκαμε ή σχετιστήκαμε στη διαδρομή του βίου μας και μοιραστήκαμε κοινά βιώματα και εμπειρίες. Και είναι πολλά τα πρόσωπα των φίλων, των συναγωνιστών και των συντρόφων που εμφανίζονται, καταλαμβάνοντας ισότιμη θέση και παρουσία στις σελίδες του βιβλίου του.

Όσο για τη συμμετοχή του στην αντιδικτατορική πάλη, η αφήγησή του παρουσιάζει κάποια αδιάφυστα στοιχεία, κάποια πραγματικά γεγονότα που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση. Το 1969, πρωτοετής φοιτητής στο Πολυτεχνείο, εντάχθηκε σε παράνομη κομμουνιστική οργάνωση. Χρειάζεται άραγε να θυμίσουμε εδώ τι κινδύνους συνεπαγόταν στις συνθήκες της δικτατορίας η επιλογή της κομμουνιστικής στρατεύσεως; Ακριβώς επειδή μετείχε ενεργά στην πρωτοπορία των φοιτητικών αγώνων, που από το 1972 πήραν μαζικό χαρακτή-

Ο Μίμης Ανδρουλάκης στην παρουσίαση του βιβλίου του «Πριν σβήσουν τα φώτα»

ρα, βρέθηκε στην πρώτη φουρνιά των στρατευσίμων από τη χούφτα τον Φλεβάρη του 1973. Για να αποφύγει τη στράτευση, πέρασε στην παρανομία. Ακολούθησαν η σύλληψή του από τη χουντική αστυνομία, η «γνωριμία» με τον Ευάγγελο Μάλιο, η «φιλόξενη διαμονή» στην ΕΣΑ κι έπειτα το φύλλο πορείας για το Τάγμα Πεζικού στην Ελευθερούπολη.

Όταν αργότερα η κυβέρνηση Μαρκεζίνη έδωσε αναβολή στη στράτευση των φοιτητών, ο Ανδρουλάκης επέστρεψε στην Αθήνα το πρωί της 14ης Νοεμβρίου και μπήκε αμέσως, φορώντας ακόμα τη στρατιωτική στολή, στο Πολυτεχνείο.

Στη συνέχεια εκλέχθηκε μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής της κατάληψης. Ποιος και πώς

μπορεί να παραγνωρίσει ή να αμφισβητήσει αυτή την προσωπική αγωνιστική διαδρομή; Η ενότητα του βιβλίου του που αναφέρεται στην αντιδικτατορική πάλη και στο Πολυτεχνείο έχει τίτλο: «Ήμουν ένας απ' αυτούς...», που σημαίνει ήμουν ένας από τους πολλούς και όχι ο μοναδικός ή ο πρωταγωνιστής σε κάποια σκηνή της Ιστορίας.

Το ότι ο Ανδρουλάκης «πρωταγωνιστεί» ως αφηγητής, γιατί μιλάει σε πρώτο πρόσωπο για όσα έζησε, δεν σημαίνει βέβαια ότι διεκδικεί τον πρωταγωνιστικό ρόλο στα γεγονότα. Οι σελίδες που αναφέρονται στην εξέγερση του Πολυτεχνείου, σε αυτή την κορυφαία εμπειρία, δεν καταγράφουν μόνο προσωπικές μνήμες και βιώματα του συγγραφέα και

δεν εξιστορούν απλώς τα γεγονότα. Συγκροτούν ταυτόχρονα και μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ανάλυση των βασικών παραγόντων που καθόρισαν τη μορφή αυτού του συγκλονιστικού και ανεπανάληπτου τριήμερου, τον χαρακτήρα και την εξέλιξη της κατάληψης και της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

Πολύτιμη είναι και η συμβολή του Ανδρουλάκη στην ανασκευή και την κατάρριψη των διάφορων μύθων, που διαδίδει ακόμα και σήμερα ένας ακροδεξιός αναθεωρητισμός για το Πολυτεχνείο. Μπορεί κανείς να συμφωνεί ή να διαφωνεί με μεταγενέστερες πολιτικές επιλογές ή δημόσιες τοποθετήσεις του Ανδρουλάκη. Νομίζω ωστόσο ότι οφείλουμε όλοι να του αναγνωρίσουμε το

κατακτημένο με πάλη δικαίωμα να αισθάνεται υπερήφανος γιατί ήταν αγωνιστικά παρών, και στην πρώτη γραμμή, στην κορυφαία μάχη της γενιάς του. Ορισμένα επικριτικά σχόλια για το βιβλίο του προκλήθηκαν από την αναφορά του στο περίφημο τεύχος της «Πανσπουδαστικής Νο 8» και σε έναν αγαπημένο κοινό μας σύγχρονο που δεν ζει πια.

Αντιδράσεις αυτού του τύπου μπορεί να θεωρηθούν εύλογες και κατανοητές, αλλά δεν δικαιολογούν επιθετικά αρνητικές και ισοπεδωτικές κρίσεις, που παραγνωρίζουν τις αφηγηματικές αρετές και μηδενίζουν την αξία του βιβλίου ή, ακόμα χειρότερα, προσβάλλουν με ανοίκειους χαρακτηρισμούς την προσωπικότητα του συγγραφέα. Δεν πρέπει άλλωστε να μας διαφεύγει και μια άλλη πλευρά, που επηρεάζει και ίσως εξηγήει τον τόνο της ασκούμενης πολεμικής. Ως ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ ήδη στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης ο Ανδρουλάκης εξέφραζε -ίσως καλύτερα από κάθε άλλον τότε στο κόμμα- το αίτημα για την ανανέωση της κομμουνιστικής παράδοσης. Συγκέντρωνε επομένως στο πρόσωπό του την καχυποψία, την αντιπάθεια ή ακόμα και την ανοικτή εκθρόνιση τόσο των εκπροσώπων της δογματικής ορθοδοξίας όσο και της αριστερίστικης εσωκομματικής τάσης. Το βιβλίο του γίνεται στόχος της πολεμικής πρώην συντρόφων του, που ίσως νομίζουν ότι εκκαθαρίζουν έτσι παλιούς ιδεολογικούς λογαριασμούς.

Αμφισβητήσεις και αποδείξεις

Αγαπητέ φίλε Θανάση,

Ασφαλώς το κείμενο σου έχει αφορμή το δικό μου άρθρο -ή και το δικό μου, αλλά όχι μόνο- που δημοσιεύτηκε στην «Εφ.Συν.» στις 27-12-2022. Τα στοιχεία που αναφέρεις για τη δράση του κ. Ανδρουλάκη στη δικτατορία είναι εκείνα που αυτός γράφει στο βιβλίο του. Σε ότι με αφορά, αμφισβητώ βασίμως και με αποδείξεις τα σημαντικότερα εξ αυτών. Όπως έγραφα και στην απάντησή μου στο κείμενο του κ. Μαυρογένη, ότι γράφω για τον κ. Ανδρουλάκη και το βιβλίο του μπορεί να το υποστηρίξω με στοιχεία. Αλλά αυτή τη συζήτηση δεν θα την κάνω δι' αντιπροσώπου. Ο συγγραφέας είναι εν ζωή κι αν θίγεται μπορεί να με εγκαλέσει με τα δικά του ντοκουμέντα, για να λάβει απάντηση επίσης με ντοκουμέντα. Ας φέρει, για παράδειγμα,

ένα ένταλμα σύλληψης σε βάρος του στα χρόνια της δικτατορίας ή μια επικήρυξη από τη στιγμή που όπου βρεθεί κι όπου σταθεί ισχυρίζεται πως η φωτογραφία του ως καταδικωμένου ήταν σε όλα τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της χώρας. Αν αμφισβητώ τη αντιδικτατορική δράση του αλλά δεν είναι τέτοια όπως εκείνος την παρουσιάζει.

Σε ότι αφορά την κατάληψη του κειμένου σου για τον ρόλο του κ. Ανδρουλάκη στο ΚΚΕ και στην «ανανέωσή» του μετά τη μεταπολίτευση, οφείλω να περιμένουμε τον Β' τόμο της αυτοβιογραφίας του για να κρίνουμε τόσο αυτά που θα λέει όσο κι αυτά που έκανε στην πράξη. Μέχρι στιγμής η αυτοαξιολόγησή του δεν μας είναι ακόμα γνωστή.

Φιλικά

ΠΑΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ